

**การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา
สำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย**

**The Needs Assessment on the Educational Management
for Prisoner in Loei Provincial Prison**

เทพพิทักษ์ ดีแป้น^{1*} ภัทรพร เกษสังข์¹ และ นฤมล คักดีปกรณ์กานต์²

Thepphithak Deepaen^{1*}, Patthraporn Kessung¹ and Narumon Sakpakomkan²

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัด เลย 42000

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัด บุรีรัมย์ 31000

¹ Faculty of education, Loei Rajabhat University, Loei province 42000

² Faculty of education, Buriram Rajabhat University, Buriram province 31000

*Corresponding author: theppitakdee@gmail.com

Received: April 13, 2019; Revised: June 18, 2019; Accepted: July 18, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย 2) เปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา และกำหนดโทษ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักโทษเด็ดขาดจำนวน 303 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีค่า สูงที่สุด คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ รองลงมา ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา และด้านรูปแบบการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณารายละเอียดความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ 1) จัดมุมเรียนรู้ภายในห้องสมุด ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ 2) สามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองตามเวลากำหนด และ 3) เชิญวิทยากรจากภายนอก

2. ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษา และกำหนดโทษต่างกัน มีความต้องการจำเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา และกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี มีความต้องการจำเป็นมากกว่ากลุ่มอื่น

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา 1) ควรจัดมุมเรียนรู้ภายในห้องสมุด ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ และเชิญวิทยากรภายนอก 2) ควรจัดหลักสูตรตรงตามความต้องการตลาดแรงงาน ทันสมัย หลักสูตรพัฒนาจิตใจ และ 3) ควรจัดรูปแบบการจัดการศึกษาแบบพบกลุ่ม

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, การจัดการศึกษา,

ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

Abstract

This research aimed to study 1) assess the needs and priorities of needs for educational management for prisoner in Loei Provincial Prison, 2) compare the need of educational management classified by education and punishment, and 3) study guidelines for developing educational management. The samples were 303 prisoner, which was obtained by stratified random sampling. The research instrument consisted of 1) the questionnaire and 2) in-depth interview form. The quantitative data were analyzed by mean, standard deviation, and using the Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) technique to prioritize the needs The test statistics were One-way ANOVA, while qualitative data was analyzed by content analysis.

The findings showed as follows :

1. The needs of educational management, in overall found that. The priority of the needs was the learning resources, followed by the curriculum and the type of education management. When classified by item, the first three needs: 1) Learning corner arrangement in the library through various media. 2) Prisoners could study by themselves according to the schedule, and 3) Inviting lecturers from other organizations.

2. Prisoners with different educational backgrounds and different penalties, are different needs for statistical significance at the level of .05. It was found that the prisoners with primary education levels and prisoners with a penalty of less than 2 years had needs more than other groups.

3. Guidelines for developing educational management: 1) should provide the library consist of variety of media and all so external lecturers. 2) should provide the courses that related to the labor market, modern curriculum, mind development program. and 3) educational management style should be the group meeting.

Keywords: The needs assessment, educational management,
Prisoner in Loei Provincial Prison

บทนำ

กรมราชทัณฑ์ เป็นองค์กรหนึ่งในกระทรวงยุติธรรม นอกจากจะมีภารกิจหลักในการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี ยังมีอีกภารกิจ คือ การบำบัด ฟื้นฟู แก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ให้กลับตนเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติดี เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข เมื่อพ้นโทษแล้ว ในภารกิจที่สองนี้ คือ การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง (นิมิตร บุตรทิพย์, 2544: 1) ซึ่งการศึกษาถือว่าเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำพามนุษย์และประเทศไปสู่ความเจริญ เป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ หากสังคมและประเทศชาติต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและศักยภาพจำเป็นต้องให้การศึกษากับทรัพยากรเหล่านั้น (ผ่องทอง อินรอด, 2551: 1) และผู้ต้องขังคือ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีการศึกษาดำ หากจะขังไว้เพื่อจำกัดอิสรภาพ ก็จะต้องผ่านไประยะเวลาพอสมควร จึงเป็นโอกาสดีที่จะใช้ช่วงนี้ของชีวิต

ผู้ต้องขังทำการปรับปรุงแก้ไขความผิดพลาดในอดีต โดยให้การศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ (สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์, 2553)

จากความสำคัญดังกล่าว เรือนจำจังหวัดเลย จึงจัดทำโครงการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง ตามนโยบายกรมราชทัณฑ์ เพื่อรองรับการศึกษาของผู้ต้องขัง จากคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีมติให้เน้นการศึกษาและพัฒนาจิตใจ โดยได้จัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่เลยวิทยา มีการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น วิชาช่างตัดผมชาย และช่างเสริมสวยหญิง ต่อมาในปีพุทธศักราช 2548 ได้เปลี่ยนชื่อ เป็น “ศูนย์การเรียนรู้เลยวิทยา” และได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเรือนจำจังหวัดเลย จะได้ดำเนินการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ตามนโยบายกรมราชทัณฑ์ แต่สามารถดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านตัวผู้ต้องขังอาจมีสภาพจิตใจที่วิตกกังวล มีปัญหาทางครอบครัว ฐานะยากจน และมีปัญหาทางสังคม จึงปฏิเสธไม่เข้ารับบริการทางการศึกษา การขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ในการศึกษา ด้านครูผู้สอนต้องทำหน้าที่หลายอย่างนอกจากการสอน สอดคล้องกับสมาลี ประเสริฐประศาสน์ (2542: 9-10) ได้ศึกษาปัญหาการศึกษาของผู้ต้องขัง พบว่า การจัดการศึกษาของเรือนจำและทัณฑสถาน ผู้ต้องขังเมื่อเข้ามาในเรือนจำจะมีปัญหาต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วมีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพที่แน่นอน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่มีการศึกษา ขาดโอกาสเรียนรู้โลกและสังคม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังขาดคุณภาพ ซึ่งในการพัฒนาบุคคลหรือผู้ต้องขังนั้นไม่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้หากไม่ทราบว่าจะพัฒนาในเรื่องใด หรือเรื่องที่จะนำไปพัฒนานั้นตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ต้องขังหรือไม่ ขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากและเป็นขั้นตอนแรกในการพัฒนาบุคลากรอื่นจะนำไปสู่การดำเนินการในขั้นต่าง ๆ คือ การประเมินความต้องการจำเป็น

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่าง ระหว่างสภาพที่คาดหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริง เน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์(Outcome gaps) จากนั้นมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข (สุวิมล ว่องวานิช, 2550: 62) ดังนั้นการที่หน่วยงานใดจะดำเนินการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานจำเป็นต้องพิจารณาตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้จากการประเมินความต้องการจำเป็นว่า ปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงคืออะไร ถ้าเกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดนั้นย่อมหมายถึงการสูญเสียทั้งใน

ด้านงบประมาณ และเวลา อีกทั้งการวางแผนเพื่อการพัฒนาโดยมิได้คำนึงถึงความต้องการจำเป็นระดับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและปัญหาอื่น ๆ ตามมาอย่างไม่สิ้นสุด (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550: 28) ซึ่งสอดคล้องกับจะเด็ด ทุมมากรณ์ (2546: 126) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการหลักสูตรสำหรับผู้ต้องขัง กรณีศึกษาเรือนจำกลางอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำกลางอุบลราชธานี คือ การใช้หลักสูตรสำเร็จรูป จากกรมการศึกษานอกโรงเรียนมาจัดการเรียนการสอนทั้งหมด เนื่องจากหลักสูตรดังกล่าว เน้นหนักไปในทางการศึกษาสายสามัญ และสายอาชีพ ซึ่งบางส่วนของเนื้อหาไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังไม่มีส่วนร่วมในการเลือกที่จะเรียน นอกจากนี้ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับปัญหาภูมิหลัง ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในส่วนการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังขาดคุณภาพ

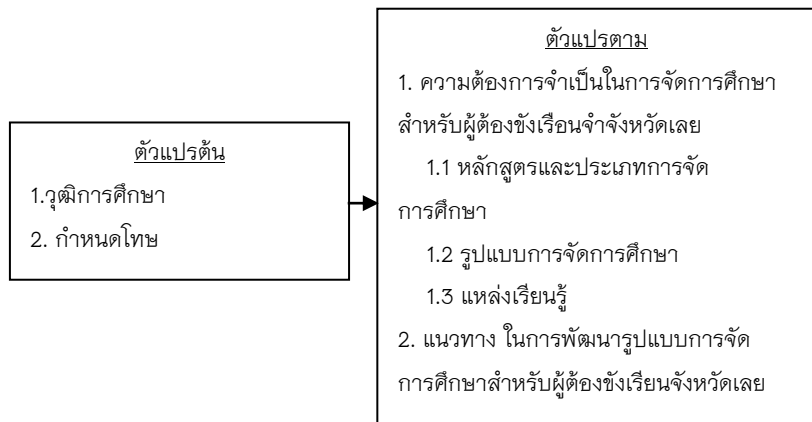
ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย โดยทำการสำรวจภูมิหลัง ด้านการศึกษาของผู้ต้องขัง หลักสูตรและประเภทการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับนำไปใช้กำหนดนโยบายวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น นั่นคือการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องตามความจริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย จำแนกตามวุฒิการศึกษา และกำหนดโทษ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ดังนี้

สมมุติฐาน

1. ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน
2. ผู้ต้องขังที่กำหนดโทษต่างกัน มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ นักโทษเด็ดขาดเรือนจำจังหวัดเลย รวมทั้งสิ้น 1,242 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง มี 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 นักโทษเด็ดขาดเรือนจำจังหวัดเลย จำนวน 303 คน โดยผู้วิจัยสำรวจข้อมูลจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโรยามาเน่

ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามวุฒิการศึกษา และกำหนดโทษ ซึ่งดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามจำนวนสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่าง 303 คน

1.2.2 นักโทษเด็ดขาดเรือนจำจังหวัดเลย จำนวน 10 คน ที่ใช้ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาด มีความประพฤติดี มีความอดทน มีความสนใจและตั้งใจเล่าเรียน มีความก้าวหน้าในการศึกษาคดี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งผู้ต้องขังเป็นคนตอบแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นรูปแบบการตอบสองคู่ (dual-response format) แบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข (Numerical rating scale) 5 ระดับ

2.2 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดเลยจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 303 คน ด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้ ตรวจสอบจำนวน ความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3.2.1 ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ต้องขังที่เป็น

นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี มีความอดทน และมีความสนใจและตั้งใจเล่าเรียน มีความก้าวหน้าในการศึกษาดี ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้จัดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์ช่วยในการบันทึกข้อมูล โดยใช้พื้นที่บริเวณอาคารสถานที่ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ และได้ถูกอาคารเรือนนอนแดนหญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นสถานที่ในการสัมภาษณ์

3.2.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้ว มาจัดเรียงลำดับแบบสอบถามและลงรหัส แล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมSPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และหาร้อยละ (percentage)

4.1.2 คำนวณค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการศึกษา เกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม แปลผลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีสภาพที่เป็นจริง/มีสภาพที่คาดหวังในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีสภาพที่เป็นจริง/มีสภาพที่คาดหวังในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีสภาพที่เป็นจริง/มีสภาพที่คาดหวังในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีสภาพที่เป็นจริง/มีสภาพที่คาดหวังในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีสภาพที่เป็นจริง/มีสภาพที่คาดหวังในระดับน้อยที่สุด

4.1.3 นำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาจัดตาราง แปลความหมาย ตีความจากตาราง อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย ในรูปของการบรรยายและการอธิบายแบบความเรียง

4.1.4 วิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Need Index : $PNI_{modified}$) ในการระบุความต้องการจำเป็นทางการศึกษา โดยใช้สูตร ดังนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) ข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ มาก แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นในระดับสูงมากกว่าข้อรายการที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ น้อย แล้วจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังตามค่าดัชนี $PNI_{modified}$

4.1.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย จำแนกตามวุฒิการศึกษา และกำหนดโทษ ใช้สถิตินอนพาราเมตริก แบบครัสคาล-วอลลิส (Kruskal-Wallis One-Way analysis of Variance of Ranks อ้างถึงใน ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550 : 349)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย (Descriptive Research) ประกอบด้วย

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การทำดัชนีข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.3 ขั้นตอนที่ 3 การทำข้อสรุปชั่วคราว และการกำจัดข้อมูล การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการเชื่อมโยงดัชนีคำหรือข้อความเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของดัชนีคำหรือข้อความแต่ละดัชนี

4.2.4 ขั้นตอนที่ 4 การสร้างบทสรุปและพิสูจน์บทสรุป เมื่อผู้วิจัยจัดทำข้อสรุปชั่วคราวซึ่งผ่านการกำจัดข้อมูลบางส่วนออกไป และเก็บรวบรวมข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติมเพื่อความครบถ้วนของข้อสรุปชั่วคราว แล้วงานวิเคราะห์ข้อมูลบทสรุปจึงมีลักษณะเป็นชุดของคำบรรยายอธิบายเกี่ยวกับ ปรากฏการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริง ที่ค้นพบ

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 การประเมินและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดเลย ในภาพรวม

(..) ลำดับตามรายด้าน

การจัดการศึกษา	I	D	PN _{Model}	ลำดับ
1.ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา	4.48	3.19	0.404	(2)
1.1 หลักสูตรและเนื้อหา	4.45	3.15	0.412	2
1.2 ประเภทการจัดการศึกษา	4.56	3.33	0.369	6
2.ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	4.49	3.27	0.373	(3)
2.1 ลักษณะเฉพาะของผู้ต้องขัง	4.46	3.25	0.372	5
2.2 ลักษณะทางกายภาพ	4.57	3.40	0.344	7
2.3 ลักษณะรูปแบบการจัด	4.43	3.18	0.393	3
การศึกษา				
3.ด้านแหล่งเรียนรู้	4.51	3.21	0.405	(1)
3.1 ประเภทวัสดุ สิ่งของหรือสถานที่	4.53	3.19	0.420	1
3.2 ประเภทบุคคล	4.47	3.23	0.383	4

1. สภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ตามสภาพที่คาดหวัง และสภาพที่เป็นจริง

1.1 สภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ตามสภาพที่คาดหวัง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก พบว่า มีสภาพที่คาดหวังหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษามากที่สุดอันดับ 1 คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีสภาพที่คาดหวังหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาน้อยที่สุดคือ ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา

1.2 สภาพการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ตามสภาพที่เป็นจริง ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า มีสภาพที่เป็นจริงหรือมีการดำเนินการในการจัดการศึกษามากที่สุด คือ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา รองลงมา คือ ด้านแหล่งเรียนรู้

ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีสภาพที่เป็นจริงหรือมีการดำเนินการในการจัดการศึกษาต่ำที่สุดคือ ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา

2. ผลการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

2.1 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ในภาพรวม พบว่า ควรมีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาตามลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา ส่วนที่มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาต่ำที่สุด คือ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ เท่ากับ .405, .404, .373 ตามลำดับ

2.1.1 ด้านแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการจำเป็นในทุกด้าน โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.280 ถึง 0.593 ประเด็นรายการที่มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ สูงที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) การจัดมุมเรียนรู้ภายในห้องสมุด โดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นวีซีดี แผ่นดีวีดี พร้อมเครื่องเล่น เพียงพอต่อการเรียน 2) ผู้ต้องขังสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองตามตารางเวลาที่เรือนจำได้กำหนด 3) การเชิญวิทยากรจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้เรียน

2.1.2 ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการจำเป็นในทุกด้าน โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.335 ถึง 0.451 ประเด็นรายการที่มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ สูงที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) หลักสูตรที่จัดการศึกษาตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน 2) หลักสูตรมีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน 3) ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสายอาชีพ

2.1.3 ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการจำเป็นในทุกด้าน โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.297 ถึง 0.419 ประเด็นรายการที่มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ สูงที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบพบกลุ่มเป็นการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการกลุ่ม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหา

ข้อสรุปร่วมกัน 2) รูปแบบการจัดการศึกษา คำนึงถึงความแตกต่าง ในด้านประเภทคดี 3) รูปแบบการจัดการศึกษา มีความยืดหยุ่นตามสภาพอาคาร สถานที่ภายในเรือนจำ

3. ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

3.1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ควรมีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน แตกต่าง กัน ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบพหุคูณภายหลังของความต้อการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านแหล่งเรียนรู้ ตามวุฒิการศึกษา

ความต้องการจำเป็น	วุฒิการศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยมต้น	มัธยมปลาย
		$\bar{x}$	.721	.324	ขึ้นไป .503
ด้านแหล่งเรียนรู้	ประถมศึกษา	.721	–	.397*	.218*
	มัธยมต้น	.324		–	–.178
	มัธยมปลายขึ้นไป	.503			–

*P < .05

3.1.1 ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ส่วนผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบพหุคูณภายหลังของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา
สำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา
ตามวุฒิการศึกษา

ความต้องการจำเป็น	วุฒิการศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยม	มัธยมปลาย
		$\bar{x}$			
			.672	ต้น	ขึ้นไป
				.343	.413
ด้านหลักสูตร	ประถมศึกษา	.672	–	.329*	.259*
และ	มัธยมต้น	.343		–	–.069
ประเภทการจัด	มัธยมปลายขึ้นไป	.413			–
การศึกษา					

*P < .05

3.1.2 ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ส่วนผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพหุคูณภายหลังของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา
สำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ตามวุฒิ
การศึกษา

ความต้องการจำเป็น	วุฒิการศึกษา		ประถมศึกษา	มัธยมต้น	มัธยมปลาย
		$\bar{x}$			
			.650	.227	ขึ้นไป
					.448
ด้านรูปแบบการจัด	ประถมศึกษา	.650	–	.372*	.201*
การศึกษา	มัธยมต้น	.227		–	–.170*
	มัธยมปลายขึ้นไป	.448			–

*P < .05

3.1.3 ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา แตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามกำหนดโทษ

การเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย จำแนกตามกำหนดโทษ โดยภาพรวม พบว่า ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่างกันมีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบพหุคูณภายหลังของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านแหล่งเรียนรู้ ตามกำหนดโทษ

ความต้องการจำเป็น	กำหนดโทษ	ต่ำกว่า 2 ปี 2-5 ปี มากกว่า 5 ปี			
		$\bar{x}$	ปี	.646	ขึ้น
			.396		.591
ด้านแหล่งเรียนรู้	ต่ำกว่า 2 ปี	.396	-	- .250*	- .195
	2-5 ปี	.646		-	- .054
	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	.591			-

*P < .05

3.2.1 ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 – 5 ปี ส่วนผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี กับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป และผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 – 5 ปี กับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบพหุคูณภายหลังของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา ตามกำหนดโทษ

ความต้องการจำเป็น	กำหนดโทษ				
		$\bar{x}$	ต่ำกว่า 2 ปี	2-5 ปี	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป
			.376	.629	.490
ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา	ต่ำกว่า 2 ปี	.376	-	-.252*	-.113
	2-5 ปี	.629		-	-.139
	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	.490			-

*P < .05

3.2.2 ด้านประเภทและหลักสูตรการจัดการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 – 5 ปี ส่วนผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี กับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป และผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 – 5 ปี กับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบพหุคูณภายหลังของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ตามกำหนดโทษ

ความต้องการจำเป็น	กำหนดโทษ				
		$\bar{x}$	ต่ำกว่า 2 ปี	2-5 ปี	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป
			.344	.623	.472
2.ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา	ต่ำกว่า 2 ปี	.344	-	-.278*	-.127
	2-5 ปี	.623		-	-.150
	มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	.472			-

*P < .05

3.2.3 ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านรูปแบบการจัดการศึกษา แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 – 5 ปี ส่วนผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี กับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป และผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 – 5 ปี กับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

4. ผลแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

4.1 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านแหล่งเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายเสนอแนวทางการความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ดังนี้ 1) จัดให้มีห้องสมุดภายในเรือนจำ ที่มีสื่อหลากหลาย จัดมุมเรียนรู้ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นวีซีดี แผ่นดีวีดี พร้อมเครื่องเล่นเพียงพอต่อการเรียน ผู้ต้องขังสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองตามตารางเวลาที่เรือนจำได้กำหนด การจัดบอร์ดนิทรรศการในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ระบียบกฎเกณฑ์ของเรือนจำ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำวันลดโทษ วันพักการลงโทษ การเลื่อนชั้นผู้ต้องขัง ฯลฯ 2) จัดให้มีครูประจำกลุ่ม เชิญวิทยากรจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง และจัดหาผู้นำทางศาสนา เช่น พระสงฆ์ มาบรรยายธรรมะ การฝึกสมาธิ เพื่อเป็นการผ่อนคลายจิตใจผู้ต้องขังได้

4.2 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมายเสนอแนวทางการความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ดังนี้ 1) จัดการศึกษาประเภทสายสามัญ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือจนถึงระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และการจัดการศึกษาประเภทสายอาชีพ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และการจัดหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น โดยหลักสูตรที่จัดการศึกษาตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรทันสมัยสามารถนำไปประกอบอาชีพของตัวเองได้ มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน และ 2) จัดการศึกษาในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อขัดเกลาจิตใจผู้ต้องขังให้มีสมาธิ จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน

4.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านรูปแบบการจัดการศึกษากลุ่มเป้าหมายเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ดังนี้ จัดการเรียนรู้แบบพบกลุ่ม ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการกลุ่ม ฝึกปฏิบัติจริง มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกัน จัดการศึกษาคำนึงถึงความแตกต่างในด้านประเภทคดี และจัดการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นตามสภาพอาคาร สถานที่ภายในเรือนจำ

อภิปรายและสรุปผล

จากผลการวิจัยที่ได้มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลหลายประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

พบว่า ความต้องการจำเป็นที่ควรมีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษามากที่สุดลำดับที่ 1 คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสุดท้ายคือ ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แหล่งเรียนรู้ในเรือนจำมีไม่เพียงพอ และจำกัดด้วย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงต้องการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้เป็นอันดับ 1 เพื่อค้นคว้าหาความรู้ จากสถานที่หรือบุคคล เช่น ห้องสมุดภายในเรือนจำ ครู หรือวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านทำหน้าที่ในการให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

1.1 ด้านแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ควรมีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาใน 3 ลำดับแรก คือ

1.1.1 การจัดมุมเรียนรู้ภายในห้องสมุด โดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นวีซีดี แผ่นดีวีดี พร้อมเครื่องเล่นเพียงพอต่อการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดมุมเรียนรู้ภายในห้องสมุดถือเป็นแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้ต้องขัง โดยเฉพาะในลักษณะจิตจิตใจที่เรียนรู้ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับนิมิตร บุตรอินทร์ (2544: 75–80) ศึกษาความต้องการการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า ควรจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือให้เพียงพอแก่ผู้เรียนและมีความทันสมัย โดยห้องสมุดควรจัดหาหนังสือให้มีหลาย ๆ ประเภท ส่วนศุภลักษณ์ เขียรเรืองนทร์ (2556: 79) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 ของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา พบว่า ด้านการจัดหาสื่อและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีปัญหา คือ สื่อไม่ค่อยทันสมัย การศึกษานอกระบบ ตำบล ไม่มีอินเทอร์เน็ต หนังสือเรียนไม่เพียงพอต่อนักศึกษา นักศึกษาใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น และสื่อในการศึกษานอกระบบ ตำบล ไม่มีมากส่วนใหญเป็นหนังสือเรียน เสนอแนะแนวทาง แก้ปัญหา คือ ติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ต ในการศึกษานอกระบบ ตำบล แจกหนังสือให้นักศึกษา ตั้งแต่ต้นเทอม จัดให้นักศึกษาได้เรียนคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ จัดหาสื่อที่ทันสมัยให้ การศึกษานอกระบบ ตำบล และจัดหนังสือเรียนให้นักศึกษาทุกคน เช่นเดียวกับกาญจนา แก่งแจ่ม (2553) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน บ้านยอดดอยวิทยา อำเภอมือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า กิจกรรมด้านการดำเนินการใช้แหล่ง เรียนรู้ที่มีการปฏิบัติตามที่ดีที่สุด คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริม การใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลาย นอกจากนั้นเรนทร์ คำมา (2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญ ของแหล่งการเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนได้ ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็น การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1.2 ผู้ต้องขังสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามตารางเวลาที่เรือนจำ กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพแวดล้อม และกฎระเบียบตารางเวลาของเรือนจำใน การควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี อาจทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เนื่องจากต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางเรือนจำ จึงทำให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความ ต้องการในการเข้าศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองตามตารางเวลาที่เรือนจำกำหนด ดังเช่นศิริพร จิตอารีย์ (2549) พบว่า โรงเรียนมีการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับ นเรนทร์ คำมา (2548: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ แหล่งการเรียนรู้ว่าทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับกอบเกียรติ กลีวิวัฒน์ (2560: 37) พบว่า การจัดห้องสมุดให้เป็น แหล่งเรียนรู้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้ผู้สนใจเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ เพื่อเป็นการพัฒนา ตนเองอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.1.3 การเชิญวิทยากรจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกมาบรรยายให้ความรู้ แก่ผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เจ้าพนักงานเรือนจำหรือบุคลากรที่ดูแลด้านการจัดการเรียนรู้ให้ ผู้ต้องขังขาดความรู้ที่ผู้ต้องขังต้องการเรียนรู้ และขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพราะเมื่อแรกเข้ารับราชการไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องทำหน้าที่เป็นครู และโดยทั่วไป

เจ้าพนักงานเรือนจำทำงานหลายด้าน มีเวรยามซึ่งต้องใช้เวลาในการอยู่เวรยามประมาณวันละ 16 ชั่วโมง ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อที่จะนำมาถ่ายทอดและอธิบายให้ผู้ต้องขังได้พัฒนาความรู้ (รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง 2547: 15-16) จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังมีความต้องการให้เชิญวิทยากรจากองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกมาบรรยายความรู้แก่ผู้ต้องขัง ดังเช่น รัชนิกร ทองสุคติ (2545) พบว่า แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ บุคคลที่มีทักษะความสามารถในสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ ศิลปินทุกแขนง นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีอาวุโสที่ประสบการณ์สูง ส่วนสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548 ข) ได้กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถ มีทักษะภูมิปัญญา มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้แก่ผู้ที่สนใจต้องการเรียนรู้

1.2 ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประเด็นที่ควร มีสภาพการดำเนินการหรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา 3 ลำดับแรก คือ

1.2.1 หลักสูตรที่จัดการศึกษาตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ต้องขังต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพกับสถานประกอบการที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถประกอบอาชีพด้วยตนเองได้เมื่อพ้นโทษแล้ว ดังเช่นศุ ภัลลักษ์ณ์ เขียวเรือนนท์ (2556: 79) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภोजัน จังหวัดพะเยา พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม เช่นเดียวกับ สุวิมล นาเพีย (2550) พบว่า ผู้ประกอบการประสบปัญหาเกี่ยวกับการหาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมมาทำงาน หรือไม่สามารถทำงานตามที่ต้องการ ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรที่จะทราบถึงความต้องการของตลาดแรงงาน และเพื่อปรับหลักสูตรการเรียนการสอน และควรปรับตามแนวโน้มความต้องการของตลาดและแรงงานในอนาคต การจัดระบบการศึกษา และการฝึกอบรม บัณฑิตตามแนวทางความต้องการของตลาด

1.2.2 หลักสูตรมีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพหรือเหมาะสมกับผู้เรียน และครูหรือผู้สอนสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้ตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี จันทรเมณี

(2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในเรือนจำกลางนครปฐมพบว่า ด้านการวัดผลประเมินผล มีผู้ที่ไม่รู้หนังสือทำให้การทดสอบพื้นฐาน ความรู้เดิมมีปัญหา บางสาขาวิชาชีพไม่ได้ทดสอบความรู้เดิม ส่วนตู้ จงรักษ์ (2543: บทคัดย่อ) พบว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่สอดคล้องกับหลักการประเมินผลการเรียนรู้กล่าวคือ ครูไม่ได้ตรวจสอบความรู้และทักษะพื้นฐานของนักเรียนก่อนสอนเนื้อหาหรือบทเรียนใหม่ เช่นเดียวกับณรงค์ แจ่มใจ (2542: บทคัดย่อ) พบว่าการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนมีการวัดความรู้ความสามารถของนักเรียนในระดับความเข้าใจและจะทำการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน

1.2.3 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสายอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ต้องขังที่พ้นโทษส่วนใหญ่ เมื่อไปสมัครงานกับเจ้าของสถานประกอบการเกิดความระแวง ไม่ไว้วางใจเกรงว่าจะมาสร้างปัญหาให้ อีกทั้งมีฐานะยากจน สติปัญญาไม่ปราดเปรื่อง จึงทำให้ผู้ต้องขังมีความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสายอาชีพ เพื่อให้ตนได้รับความรู้ทั้งในด้านพื้นฐานและความรู้ทางด้านทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ วิเศษศิริ (2545: บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาและความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพ ซึ่งผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาและความต้องการในการฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ภายนอกเรือนจำได้ ต้องการให้สังคมยอมรับ และให้โอกาสในการประกอบอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษ เช่นเดียวกับจำนง อินคา (2545) ศึกษาการจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานเขต 5 พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างไม้ ครุภัณฑ์ และช่างแกะสลัก และผู้ต้องขังมีความคิดเห็นว่าการฝึกอาชีพในเรือนจำเพื่อนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ

1.3 ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการจำเป็นในทุกด้าน โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.297 ถึง 0.419 ประเด็นรายการความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีความ $PNI_{Modified}$ สูงที่สุด 3 ลำดับแรก คือ

1.3.1 การจัดการเรียนรู้แบบพบกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเรียนรู้แบบพบกลุ่มทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการกลุ่ม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกัน สอดคล้องกับ อัญชลี ธรรมะวิธิกุล (2554: ออนไลน์) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบพบกลุ่มเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนมาพบกันโดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม

เพื่อให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกัน ทุกสัปดาห์ครูจะต้องจัดให้มีการพบกลุ่มอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง หลักการในการจัดการเรียนรู้แบบพบกลุ่ม เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับครู ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการศึกษา ค้นคว้า เป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม และการทำโครงงาน จัดกระบวนการกลุ่มที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดแทรกกระบวนการ “คิดเป็น” ให้ผู้เรียนได้ฝึก คิดวิเคราะห์ในแต่ละรายวิชาที่เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและอาจสอนเพิ่มเติมในบางเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องการ มีการทดสอบย่อย จัดพบกลุ่มอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551: 15) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบพบกลุ่มเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการกำหนดให้ผู้เรียนมาพบกัน โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้มีการนำเสนอผลงาน/รายงาน ที่ได้รับมอบหมาย มีการชี้แจงเรื่องที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ หรือทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุป การวัดและประเมินผลทั้งระหว่างภาคและปลายภาค เน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.3.2 รูปแบบการจัดการศึกษาคำนึงถึงความแตกต่างในด้านประเภทคดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ ขาดโอกาสเรียนรู้โลกและสังคม ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิด ผู้ต้องขังแต่ละคนจะมีความคิด ความรู้สึก บุคลิกภาพ ความสนใจ ความถนัดต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กอบเกียรติ กลีวิวัฒน์ (2560) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังนั้น ขั้นตอนที่สำคัญลำดับต้นก่อนดำเนินการพัฒนา แกไข ผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสมกับบริบท ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลต่อไปนั้น ในการจำแนกผู้ต้องขังเพื่อจัดการศึกษา ต้องคำนึงถึงความแตกต่างและความเฉพาะของผู้ต้องขัง ในด้านประเภทคดี กำหนดโทษ โทษคงเหลือ สถานภาพทางคดี พฤติกรรมแห่งคดี ลักษณะทางกายภาพ ทัศนคติต่อการศึกษา

1.3.3 มีความยืดหยุ่นตามสภาพอาคาร สถานที่ภายในเรือนจำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นตามสภาพอาคาร สถานที่ภายในเรือนจำ จำเป็นที่ต้องจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับวรรณนา บุญยืน (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาสาเหตุความสนใจในการเรียนของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทัศนสถานวัยหนุ่ม พบว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ห้องเรียนที่จัดเป็นสัดส่วนอากาศถ่ายเทดีล้วนเป็นสาเหตุของความสนใจในการเรียนมาก เช่นเดียวกับ วาลินี วงศ์อุไร (2551: 72-74) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการจัดการศึกษาและการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครสวรรค์ พบว่า ด้านสถานที่ที่ใช้ใน

การจัดการศึกษา และการฝึกวิชาชีพคับแคบ ไม่เหมาะสม สภาพแวดล้อมและบรรยากาศไม่ดี ดังนั้นจึงควรมีการขยายพื้นที่ ให้เป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสม

2. เปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

2.1 ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่างกัน

มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ทั้ง 3 ด้าน โดยพบว่า ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาแตกต่างกันกับผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีการศึกษาน้อย ขาดโอกาสเรียนรู้ ส่งผลให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ เพราะสถานประกอบการคนที่มีความรู้ขั้นต่าอย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป จึงอาจทำให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษามากกว่าผู้ต้องขังกลุ่มอื่น เพื่อจะนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ หาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษไปแล้ว และเพื่อปรับปรุงแก้ไขความผิดพลาดของชีวิตในอดีต ดังเช่นทัศนีย์ ภัคศิคุผล (2534: 42, อ้างถึงใน อัจฉรา เขตการา 2545: 70-71) พบว่า เหตุผลในการฝึกอบรมวิชาชีพ คือ ต้องการนำความรู้ที่อบรมไปใช้ในการทำงานเพื่อเพิ่มพูนรายได้ เช่นเดียวกับธนรงค์ ฉายานนต์ (2526: 47, อ้างถึงใน อัจฉรา เขตการา 2545: 70-71) พบว่า ผู้เรียนต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพและปรับปรุงงานที่ทำอยู่ ส่วนผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเพราะ ผู้ต้องขังกลุ่มนี้คิดว่าตนเองมีความรู้ มีวุฒิการศึกษาเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ จึงอาจมีความต้องการจำเป็นน้อยกว่าผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเกียรติขจร วัจนสวัสดิ์ (2529: 391, อ้างถึงใน อัจฉรา เขตการา 2545: 70-71) ศึกษาเกี่ยวกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มจากทัณฑสถานวัยหนุ่ม 4 แห่ง คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน ทัณฑสถานวัยหนุ่มมีนบุรี สถานแรกรับเรือนจำนครปฐม และทัณฑสถานเป็ดห้วยโป่ง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกวิชาชีพแต่ผู้ต้องขัง จำนวนร้อยละ 72.71 มีความคิดเห็นว่า การฝึกวิชาชีพมีประโยชน์แต่ไม่คิดที่จะนำไปประกอบอาชีพ

2.2 ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษ

ต่างกัน มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ทั้ง 3 ด้าน โดยพบว่า ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี มีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกับกับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2-5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี เหลือโทษจำคุกต่อไปไม่มาก ใกล้จะได้รับการปล่อยตัวออกไปสู่สังคมภายนอก จึงมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน มากกว่าผู้ต้องขังกลุ่มอื่น ๆ เพราะเมื่อพ้นโทษออกไปจะได้นำ ความรู้ไปประกอบอาชีพ หาเลี้ยงตนเอง และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งอาจต่างจากผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2-5 ปี หรือมีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ที่คิดว่าตัวเองยังต้องเหลือโทษจำคุกต่อไปอีกหลายปี จึงยังไม่ยั้งไม่กระตือรือร้น หรือมีความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับเพลินใจ แต่เกษม และคณะ (2555) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบและกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยด้านการฝึกอาชีพผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่กระทำความผิดในความคิด พ.ร.บ. ยาเสพติด/สารระเหย ศาลพิพากษาให้ต้องโทษจำคุกมีกำหนดโทษไม่เกิน 3 ปี และต้องโทษจำคุกมาแล้วตั้งแต่ 1-2 ปี โดยเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 1 ปี ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพ เหตุผลส่วนใหญ่ในการฝึกวิชาชีพขณะอยู่ในเรือนจำ เพราะต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ภายหลังพ้นโทษ สอดคล้องกับทวี เจริญวิไลรัตน์ และคณะ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการฝึกอาชีพและการประกอบอาชีพของนักโทษเด็ดขาดก่อนปล่อยตัวคุมประพฤติในเรือนจำกลางกำแพงเพชร พบว่า นักโทษเด็ดขาดมีความต้องการฝึกวิชาชีพก่อนปล่อยตัวคุมประพฤติ และมีความต้องการประกอบอาชีพหลังปล่อยตัวคุมประพฤติอยู่ในระดับมาก เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1-2 ปี ซึ่งวิชาชีพเสี่ยงสูงเป็นโครงการที่ผู้ต้องขังสนใจมากที่สุด เนื่องจากสามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้

3. ผลแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย

3.1 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านแหล่งเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย โดยจัดห้องสมุดเรือนจำ ให้มีสื่อหลากหลาย เพียงพอต่อการเรียน และเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้ต้องขัง โดยเฉพาะในโลกยุคดิจิทัลที่เรียนรู้ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ส่วนเจ้าพนักงานเรือนจำมีหน้าที่หลายอย่างนอกจากการสอน จึงต้องการวิทยากรภายนอก

ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสอดคล้องกับวาลินี วงศ์ไธ (2551: 72-74) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการจัดการศึกษาและการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครสวรรค์ พบว่า ผู้ต้องขังมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปรับปรุง วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เพียงพอ และทันสมัย เช่นเดียวกับวินัย ไพระทอง (2546: 51) พบว่า ปัจจัยด้านครูประจำกลุ่ม ปัจจัยด้านวิธีการสอนและสื่อ ด้านผู้บังคับบัญชา และด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพของผู้ต้องขัง ส่วนรัชนิกร ทองสุขดี (2545) พบว่า แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ บุคคลที่มีทักษะ ความสามารถในสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ ศิลปินทุกแขนง นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีอาวุโสที่ประสบการณ์สูง เป็นต้น ส่วนสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548 ข) ได้กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะภูมิปัญญา มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้แก่ผู้ที่สนใจต้องการเรียนรู้

3.2 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านหลักสูตรและประเภทการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมายเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย โดยจัดการศึกษาประเภทสายสามัญ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือจนถึงระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดการศึกษาประเภทสายอาชีพ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และการจัดหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น โดยหลักสูตรที่จัดการศึกษาตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรทันสมัย และหลักสูตรพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษต้องการมีงานทำ ที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนผู้ต้องขังที่ยังไม่พ้นโทษ จะมีความคิดฟุ้งซ่าน จิตใจไม่สงบ จึงต้องการหลักสูตรที่มาขัดเกลาคิดใจ ให้มีศีลธรรม เพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสอดคล้อง ปริญญา ผ่องแผ้วใจ (2557: 46) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด : กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดพะเยา มีข้อเสนอแนะ คือ ควรเน้นการฝึกทักษะวิชาชีพ ให้ความรู้ พัฒนาความสามารถผู้ต้องขังเป็นบุคลากรมีอาชีพเพื่อหลังพ้นโทษให้ผู้ต้องขังสามารถนำทักษะความรู้ไปประกอบอาชีพได้ และเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน เช่นเดียวกับสุวิมล นาเพ็ญ (2550) พบว่า สถาบันการศึกษาควรที่จะทราบถึงความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อปรับหลักสูตรการเรียน

การสอน ตามแนวโน้มความต้องการของตลาดและแรงงานในอนาคต ส่วนทวีรัตน์ นาคเนียม (2530) ศึกษาการวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกสมาธิที่มีผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ต้องขัง ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกสมาธิ ยอมรับว่า การฝึกสมาธิเป็นสิ่งที่ดีที่มีประโยชน์ต่อตัวเอง ทำให้จิตใจสงบ อารมณ์โกรธลดน้อยลง

3.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านรูปแบบการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย ด้านรูปแบบการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมายเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย โดยจัดการศึกษาแบบพบกลุ่ม คำนึงถึงความแตกต่างในด้านประเภทคดี และมีความยืดหยุ่นตามสถานที่ภายในเรือนจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ต้องขังต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามความเหมาะสมระหว่างผู้ต้องขังแต่ละประเภทคดี ส่วนสถานที่ห้องเรียนคับแคบ จึงต้องการห้องเรียนที่จัดเป็นสัดส่วนอากาศถ่ายเทดี มีผลต่อการเรียนดี ดังเช่น อัญชลี ธรรมะวิสิฏ์กุล (2554: ออนไลน์) พบว่า การเรียนรู้แบบพบกลุ่มเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนมาพบกันโดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกัน และสอดคล้องกับ กอบเกียรติ กลีวิวัฒน์ (2560) พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง ขั้นตอนที่สำคัญลำดับต้นก่อนดำเนินการพัฒนา แกะไข ผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสมกับบริบทผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ในการจำแนกผู้ต้องขังเพื่อจัดการศึกษา ต้องคำนึงถึงความแตกต่างและความเฉพาะของผู้ต้องขัง ในด้านประเภทคดี กำหนดโทษ โทษคงเหลือ สถานภาพ ทางคดี พฤติกรรมแห่งคดี ลักษณะทางกายภาพ ทัศนคติต่อการศึกษา เช่นเดียวกับวรรณรา บุญยืน (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาสาเหตุความสนใจในการเรียนของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม พบว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ห้องเรียนที่จัดเป็นสัดส่วนอากาศถ่ายเทดีล้วนเป็นสาเหตุของความสนใจในการเรียนมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย พบว่า มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังดังนี้

1.1 จากการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย พบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการจำเป็นในด้านแหล่งเรียนรู้มากที่สุด ดังนั้นเรือนจำจึงควรเน้นการจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้ต้องขังเป็นลำดับแรก ได้แก่ การจัดมุมเรียนรู้ภายในห้องสมุด โดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นวีซีดี แผ่นดีวีดี พร้อมเครื่องเล่น เพียงพอต่อการเรียน และเชิญวิทยากรจากภายนอกมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง

1.2 จากการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดเลย พบว่า ผู้ต้องขังที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา และผู้ต้องขังกำหนดโทษต่ำกว่า 2 ปี มีความต้องการจำเป็นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นเรือนจำจึงควรเน้นการศึกษาให้กับผู้ต้องขังกลุ่มนี้ โดยจัดหลักสูตรการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และหลักสูตรทันทสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสายอาชีพสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยวิเคราะห์ทุกระดับ

2.2 ควรศึกษาติดตามผลของผู้ต้องขังที่สำเร็จการศึกษา และพ้นโทษไปแล้วว่า สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์. (2553). การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับผู้ต้องขัง. จาก

<http://br.correct.go.th/eduweb/index.php/eduessay/35-eduprisoner/78-attayasai.html>.

กอบเกียรติ กลวิวัฒน์. (2560). คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง. การจัดสัมมนาภายใต้โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง. ประจวบคีรีขันธ์: กรมราชทัณฑ์.

กาญจนา แกแจ่ม. (2553). รูปแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านยอดดอยวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

จะเด็ด ทุมมากรณ์. (2546). **การพัฒนาการจัดทำหลักสูตรสำหรับผู้ต้องขัง : กรณีศึกษา**

เรือนจำกลางอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จำนง อินคา. (2545). **การจัดกิจกรรมการฝึกวิชาชีพในเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 5**

(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี:

สำนักพิมพ์ไทม์เมดิคัล อินเตอร์ โปรดักส์.

ณรงค์ แจ่มใจ. (2542). **ศึกษาความรู้และปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนของ**

อาจารย์ผู้สอนสายอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษาที่ 12. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ตุ้ จงรักษ์. (2543). **กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา:**

ศึกษานิเทศก์โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด

หนองคาย. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผล

การศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทวี เจริญวิไลรัตน์. (2543). **ความต้องการเกี่ยวกับการฝึกอาชีพและการประกอบอาชีพ**

ของนักโทษเด็ดขาดก่อนปล่อยตัวคุมประพฤติในเรือนจำกลางกำแพงเพชร.

(การค้นคว้าการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก:

มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทวีรัตน์ นาคเนียม (2530) **ผลของการฝึกสมาธิที่มีผลต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม**

ของผู้ต้องขัง. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นเรนทร์ คำมา. (2548). **ความสำคัญของการเรียนรู้.** จาก

http://punaooy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html.

นิมิตร บุตรทิพย์. (2544). **ศึกษาความต้องการการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำ อำเภอตะกั่ว**

ป่า จังหวัดพังงา. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ปริญญา เม่าตะใจ. (2557). **การจัดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด: กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัด**

พะเยา. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

- ฝนทอง อินรอด. (2551). การประเมินความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับ
การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพลินใจ แต่เกษม, วริศรา ศิริสุทธิเดชา, รติรส ทองสุข, นิรันดร์ ไชยชมภู, กอบย พราหมนิม, เดโช ทิมธรรม และ อนุวัฒน์ โพธิ์ขาว. (2555). การพัฒนารูปแบบและ
กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมด้านการฝึกอาชีพผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
(รายงานการวิจัย). นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์.
- ไพฑูริย์ วิเศษศิริ. (2545). ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังในเรือนจำความมั่นคง
สูงสุด. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนิกร ทองสุขดี. (2545). เอกสารการประเภทการบรรยายวิชาการนิเทศเพื่อการสอน
สังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่งโรจน์ โพธิ์ทอง. (2547). การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ต้องขัง กรณีศึกษาในเรือนจำ
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรรณนรา บุญยืน. (2537). การศึกษาสาเหตุของความสนใจในการเรียน ของนักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทัศนสถาน
วัยหนุ่ม. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาลินี วงศ์อุไร. (2551). ความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการจัดการศึกษาและการฝึกวิชาชีพ
ของผู้เรือนจำกลางนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วินัย ไพระทอง. (2546). ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพของผู้ต้องขังในทัศน
สถานวัยหนุ่มกลาง. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริพร จิตอารีย์. (2549). การจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ศุภลักษณ์ เขียรเรืองนทร์. (2556). **ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา
นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของศูนย์การศึกษานอก
ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภोजุน จังหวัดพะเยา.** (สารนิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **รายงานการศึกษาระสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการ
พัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของคนไทย สกศ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.**
- สำนักบริหารงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). **หลักสูตรการศึกษา
นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** จาก
<http://www.banpraknfe.com/webboard/index.php/topic,646.msg2915.html#msg2915>.
- สุมาลี ประเสริฐประศาสน์. (2542). **สวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง.** กรุงเทพฯ: สำนัก
พัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์.
- สุวิมล นาเพีย. (2550). **การศึกษาความต้องการของตลาดแรงงานสู่การจัดการศึกษา
กรณีศึกษา : จังหวัดศรีสะเกษ** (รายงานการวิจัย). ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ศรีสะเกษ.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). **การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น.** กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). **การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น.** กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจนรา เขตการ. (2545). **รูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำในเขต
กรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารงานยุติธรรม).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัญชลี ธรรมะวิสิฏ. (2554). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา.** จาก
<http://panchalee.wordpress.com/supervision>.
- อัญชลี จันทรมณี. (2545). **ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในเรือนจำกลาง
นครปฐม.** กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.